

Innspill til regjeringens arbeid med å øke FoU i næringslivet

- Hva muliggjør / begrenser næringslivets investering i forskning i Norge?

- Økonomi/lønnsomhet

INNSPILL: Ingen innspill

- Kultur

INNSPILL:

Oslo Economics og NIFU løfter i en rapport frem kulturelle barrierer rundt privat finansiering av forskning. Det er ifølge deres undersøkelser en generell oppfattelse blant sentrale eksterne, private finansiører at finansiering av forskning er en av statens kjerneoppgaver og dette utgjør både en økonomisk og kulturell barriere som bør løses. Industritradisjoner over tid, samt at staten har tatt en stor rolle i finansiering av forskning kan ha bidratt til at det er mindre ekstern, privat finansiering i Norge. Denne type finansiering benyttes i større grad i andre skandinaviske land som også har betydelig offentlig finansiering av forskning og universiteter, sammenlignet med Norge (Oslo Economics & NIFU 2023).

I en nylig gjennomført smart spesialiseringsprosess i Viken kommer det fram at en av de største utfordringene for samarbeid mellom akademia/forskningsmiljøer og næringslivet er kulturforskjeller. Det er bl.a. pekt på at akademikere og personer i næringslivet kommer fra forskjellige arbeidskulturer og «snakker hvert sitt språk». Dette kan gjøre det vanskelig å kommunisere og definere prosjekter som er interessante for begge parter. I tillegg trekkes det fram at det har vært tendens til stigmatisering i akademia av forskere som jobber med næringsliv. Samtidig er ikke insentivsystemet for forskere lagt opp til å stimulere til samarbeid med næringslivet ettersom anvendelse av forskning i næringslivet ikke legges særlig vekt på i evaluering av institusjonenes virksomhet.

Se forøvrig innspill under «Samspill og mobilitet mellom aktører».

- Politikk

INNSPILL:

Innovasjonspolitikken og virkemidler må innrettes slik at de både er tilpasset store nasjonale satsinger og en styrking av samhandling på det regionale nivået. Et viktig grep for å øke FoU-innsatsen i næringslivet- og da særlig for SMB-segmentet- er opprettholdelse og styrking av lavterskel mobiliseringstiltak som for eksempel Skattefunn, Regionale forskningsfond og FORREGION-programmet. Kompetansemeglerfunksjonen i FORREGION-programmet bidrar betydelig til mobiliseringen.

Det kan være behov for å konkretisere politiske målsettinger innen sirkulær økonomi, digitalisering og grønn omstilling som gir næringslivet insentiver til å investere mer i forskningsdrevet

innovasjon på disse områdene. Ifølge Klimaomstillingsutvalget bør Norge jobbe for å tidlig møte EUs kommende krav og regelverk for sirkulær økonomi, samt stimulere til ny verdiskaping og eksportpotensial.

- **Lowverk og reguleringer**

INNSPILL: Ingen innspill

- **Samspill og mobilitet mellom aktører**

INNSPILL:

Utviklingen i retning av et mer kunnskapsbasert næringsliv og åpne, nettverksbaserte innovasjonsprosesser har gjort samarbeid med UH- og instituttsektoren aktuelt for en større andel av næringslivet. Stadig flere jobber krever høyere utdanning og flere bedrifter driver egen FoU-aktivitet.

Imidlertid viser undersøkelser at UH-sektoren i Norge samarbeider i mindre grad med næringslivet enn i mange andre land¹ og at det er lite forskningsbaserte nyetableringer. DIKU-rapporten viser at 21 bedrifter oppgis etablert basert på kommersialisering av forskning. Dette virker som et svært lavt tall i forhold til antall andre kunnskapsbaserte nyetableringer. Andre undersøkelser (Fitjar, R.D. m.fl. 2019) viser at kun 20 prosent av bedriftene samarbeider med UH-sektoren. Dette er også funn i annet kunnskapsgrunnlag som peker på at det er «manglende kultur for utveksling av kunnskap og erfaringer mellom academia og næringsliv [...] og lavere mobilitet mellom UH-sektoren og private næringsliv» (Oslo Economics & NIFU 2023, s. 25).

Ordninger som Skattefunn, Forregion og Regionale Forskningsfond bidrar positivt til å mobilisere grunnfjellet av små og mellomstore bedrifter i innovasjonssystemet til forretningsdrevet innovasjon samtidig som det åpner for større grad av samarbeid med både den regionale og nasjonale UH- og instituttsektoren.

Næringslivet må stimuleres til å investere mer i forskning gjennom flere insentiver for å komme nærmere 2% målet. Et konkret eksempel på dette er å motivere til offentlig samarbeid med «privat sektor for å sikre tilstrekkelig tilgang til risikokapital som gir insentiv til bærekraftig innovasjon og utvikling av lavutslippsteknologi» (PwC, 2021, s. 45). Risikoavlastning kan gjøre FoU prosjektfinansiering (samt andre høy-risiko aktiviteter som produktutvikling, markedsutvikling og oppskalering) mer attraktivt for investorer og SMB-er. Omfanget av prosjektfinansiering til FoU og kommersialisering av forskning i innovasjonssystemet kan forbedres.

Større tilgang til risikokapital vil lede til høyere FoU-aktivitet i næringslivet rettet mot å løse blant annet samfunnsutfordringer. Satsing på forretningsdrevet innovasjon gjennom kunnskapsintensive klynger kan være mer attraktivt for privat kapital. Næringsklyngenes effektive kunnskapsoverføring, spesialisering og geografiske konsentrasjon bidrar til raskere utvikling og kostnadsspredning (Oslo economics, NIFU, 2023). En satsing på klynger kombinert med ordningen Norsk katapult kan stimulere til mer og raskere innovasjon, samt utvikling og deling av kompetanse. I tillegg kan katapultsentrene bidra til økt deltagelse fra bedrifter inn i FoU og banebrytende forskning.

¹ Diku- rapport nr. 1/2020: Samarbeid mellom høyere utdanning og arbeidsliv – internasjonale perspektiv

- **Hvordan treffer dagens rammebetingelser og virkemidler ambisjonen om å øke FoU i næringslivet?**

INNSPILL:

Forskningsrådet har hatt, og bør ha, en viktig rolle i å koordinere og legge til rette for landsdekkende regionale FoU-satsinger, som regionale forskningsfond og FORREGION. Erfaringene fra både Viken og i de tre tidligere fylkene tilsier at disse ordningene vil ha en viktig funksjon i regionale FoU-satsinger i de tre nye fylkene. Med begrensede økonomiske ressurser til rådighet på fylkesnivå vil FR kunne ha en viktig funksjon i å tilrettelegge for videre utvikling og gjennomføring av slike satsinger regionalt. Et konkret eksempel på dette er en mulig styrking av kompetansemegler-funksjonen, som har gitt meget gode resultater i Viken. For eksempel har FR holdt flere felles læringsarenaer for kompetansemeglerne samt FORREGION-koordinatorene i hele Norge. Disse bidrar til økt deling av beste praksis, bedre nettverk og kunnskapsoverføring på tvers av fylkene og fagområdene i kompetansemegling.

Det er flere aktuelle ordninger som er innrettet for å stimulere til samarbeidsprosjekter mellom akademia og næringslivet. Det gjelder særlig Innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN) og Kompetanse- og samarbeidsprosjekter (KSP), begge finansiert av Forskningsrådet. IPN er rettet mot bedrifter, og midlene skal gå til innovasjonsprosjekter med omfattende innhold av forskning og utvikling. Formålet med KSP er å utvikle ny kunnskap og bygge forskningskompetanse som er viktig for å møte viktige samfunnsutfordringer. Prosjektene forutsetter prosjektsamarbeid mellom forskningsmiljøer og relevante aktører utenfor forskningssektoren. Fylkeskommunene har også flere ordninger som er rettet mot samarbeid mellom forskningsmiljøet og næringslivet, særlig Regionalt forskningsfond og FORREGION.

Videre blir SFI i mange sammenhenger pekt på som særlig viktig ettersom dette er prosjekter som går over mange år.

Videreføring og styrking av Katapult-ordningen kan bidra positivt til økt forskningsdrevet innovasjon i næringslivet. Norsk katapult har som formål å styrke små og mellomstore bedrifters innovasjonsevne. Ifølge Menons klyngerapport (2022) er "katapultsentrene [...] sentrale virkemidler for kommersialisering av forskning, fordi de tilgjengeliggjør fasiliteter for pilotering og testing" (s. 82), men katapultsentrene brukes ikke av klyngene i utstrakt grad i dag. SIVA og fylkeskommunen samarbeider om å mobilisere til økt bruk av katapultsentre for å stimulere til mer og raskere innovasjon, samt utvikling og deling av kompetanse i Norge. For eksempel har mobiliseringsarbeidet i Viken ført til prosjekt med klynge til klyngesamarbeid om bruk av katapultsentre. Katapultsentrene kan bidra til økt deltagelse fra bedrifter inn i FoU og banebrytende forskning, og i samspill med andre ordninger kan slike initiativ bidra positivt til å komme nærmere 2% målet.

- **Hvilket behov for kompetanse har næringslivet for å øke strategisk bruk av forskning? Og hva slags kompetanse trenger forskere for å styrke samarbeidet med næringslivet?**

INNSPILL:

Viktige kompetanseområder for både næringsliv og forskere er bl.a. samarbeids- og innovasjonskompetanse, kommersialiseringskompetanse, evne og vilje til nettverkssamarbeid, kunnskap om ulike virkemidler i tillegg til visse typer fagkompetanse som er kritisk viktig. Dette gjelder særlig IKT-kompetanse.

Forskere må ha et tydelig fokus og forståelse for anvendelse av forskningsresultat i den verdiskapende virksomheten og kan med fordel inngå som tema i høyere utdanning og forskerutdanning. Enkelt sagt handler det om evnen til kommersialisering av forskningsresultat som betinger samarbeid med ulike aktører i innovasjonssystemet.

LTP påpeker i en analyse gjennomført i 2018 av Forskningsrådets bevilgninger og utviklingen i avlagte doktorgrader, antall faglig ansatte og publisering i IKT-miljøene ved universiteter og høyskoler der det pekes på at ressursituasjonen for grunnleggende IKT-forskning i Norge ikke er vesentlig forbedret siden 2012. IKT inngår i nærmere 50 prosent av næringslivets FoU-aktiviteter.

Det er fortsatt stor etterspørsel etter IKT-kompetanse både i forskningsmiljøene og i arbeidslivet, og behovet er økende. Digitalisering og digital sikkerhetskompetanse² er en viktig forutsetning for både omstilling og det grønne skiftet. Det er behov for en betydelig økt satsing nasjonalt på dette feltet.

Et viktig tiltak for å stimulere til økt samarbeid er møteplasser mellom akademia og næringsliv. Utredninger viser at universitetene kan oppfattes som en lukket arena der det er vanskelig å komme i kontakt med relevante personer. En uavhengig møteplass kan bidra til å redusere den opplevde avstanden. Det er også viktig for at aktører innen akademia kan forstå hva næringen har behov for, som kan bidra til mer relevant forskning. Møteplasser vil først og fremst være viktige for å stimulere til nye samarbeid med mindre bedrifter som per i dag ikke har særlig kontakt med forskningsmiljøene eller TTO-ene, men som ønsker å bli mer innovative.

Økt bruk av «internships» eller praksisplasser vil bidra til å redusere gapet mellom akademia og næringslivet og gir et bedre utgangspunkt for samarbeid.

² <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/3069233>